RZECZPOSPOLITA POLSKA
Zastępca
Rzecznika Praw Obywatelskich
Stanisław TROCIUK

RPO-696493-II-702/12/JN

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, 19.04.2013 r.

Pan
gen. Jacek Włodarski
Dyrektor Generalny
Służby Więziennej
Warszawa

Szanowny Panie Dyrektorze

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich było prowadzone postępowanie wyjaśniające w sprawie skargi pana M. Ś., w której żalił się na umieszczenie go w celi jednoosobowej monitorowanej. Wnioskodawca podnosił, iż świadomość, że kamery obejmują również kącik sanitarny, nieoddzielony przesłoną od pozostałej części mieszkalnej celi, była trudna do zniesienia. Zapewnienia personelu więziennego, że obraz z kamer jest przekazywany do monitorów w sposób uniemożliwiający ukazywanie intymnych części ciała skazanego oraz wykonywanych przez niego intymnych czynności fizjologicznych nie łagodziły stanu niepewności. Skazany uznał, iż w/w działania administracji Zakładu Karnego we W. mają charakter niehumanitarnego traktowania, zwłaszcza, że nie wyjaśniono mu przesłanek umieszczenia go w takiej celi.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w L., który na wniosek Rzecznika badał sprawę, wyjaśnił, iż kamery zainstalowane w celi, w której przebywał wnioskodawca nie były uruchomione na czas jego pobytu. Nie zostały one zdemontowane, ponieważ mogą być w przyszłości wykorzystane do monitorowania zachowania skazanych, wobec których dyrektor jednostki podejmie decyzję o umieszczeniu ich w warunkach monitoringu.

Z dokonanych czynności wyjaśniających wynikało również, że skazany w chwili umieszczenia go w celi nie został poinformowany, iż kamery nie są podłączone do systemu monitoringu. Skazany zaś twierdzi, że udzielane mu ustne informacje wskazywały, iż jego zachowanie jest monitorowane. W tej sytuacji, mając na uwadze zasadę humanitarnego i podmiotowego traktowania skazanego, Dyrektorowi Okręgowemu Służby Więziennej w L. wskazano na potrzebę informowania osadzonych o ich sytuacji w zakresie monitorowania ich zachowania oraz stosowania przesłon na obiektyw kamery, gdy nie rejestruje ona dźwięku ani obrazu. Stanowisko Rzecznika nie spotkało się ze zrozumieniem. Uznano, iż cyt.: „Stosowanie dodatkowych przesłon kamer byłoby z pewnością rozwiązaniem mało praktycznym. (...) Zamaskowana kamera mogłaby być wtedy dodatkowym miejscem, w który skazani mogliby ingerować. Konsekwencją mogłoby być nawet zniszczenie takiego sprzętu, który nie jest tanim urządzeniem, a jednocześnie delikatnym".

Przedstawiona sprawa ilustruje problem braku jawności monitoringu zachowania osób pozbawionych wolności (poza monitoringiem stosowanym wobec osób zakwalifikowanych do kategorii osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej, bowiem - zgodnie z obowiązującymi przepisami - jest on obligatoryjny). W skargach kierowanych do Biura Rzecznika liczni wnioskodawcy podnoszą tę kwestię, wskazując, iż nie zawsze mają świadomość, że przebywają w monitorowanym obszarze, nie są informowani o decyzji dyrektora o monitorowaniu ich zachowania, czasami są wprowadzani w błąd, jak w przedstawionym przypadku.

Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na stanowisku, że osadzony powinien być informowany o monitorowaniu jego zachowania w celi mieszkalnej, ponieważ stała, trwająca przez całą dobę kontrola więźnia wiąże się z ograniczeniem prawa do poszanowania życia prywatnego.

Zgodnie z treścią art. 116 § 6 Kodeksu karnego wykonawczego (k.k.w.) objęcie monitorowaniem zachowania skazanego wymaga wydanie decyzji przez dyrektora zakładu karnego. Decyzja dyrektora podlega kontroli sądowej w trybie art. 7 k.k.w., a także kontroli sędziego penitencjarnego w trybie art. 34 § 1 k.k.w. oraz kontroli Dyrektora Generalnego oraz dyrektora okręgowego Służby Więziennej w trybie art. 78 § 2 k.k.w. Aby osadzony mógł skorzystać z prawa do złożenia skargi na decyzję dyrektora zakładu karnego/aresztu śledczego w przedmiotowym zakresie musi być o tej decyzji poinformowany. Stanowi o tym art. 7 § 3 k.k.w.: „(…) decyzję ogłasza się lub doręcza wraz z uzasadnieniem i pouczeniem o przysługującym skazanemu prawie, terminie o sposobie wniesienia skargi".

Rzecznik dostrzega również potrzebę stosowania przesłon obiektywu kamer, jeśli nie służą one w danym czasie do monitorowania zachowania skazanego. Na kwestię wprowadzania „użytkowników danej przestrzeni w błąd co do rzeczywistego poziomu bezpieczeństwa", np. poprzez instalowanie atrap kamer, Rzecznik zwrócił uwagę w Biuletynie Rzecznika Praw Obywatelskich 2012, nr 12 Monitoring wizyjny w miejscach pozbawienia wolności. Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji. W Raporcie wskazano, iż "są to metody, których nie przewidują obowiązujące przepisy prawne".

Należy zauważyć, iż standardy wyznaczone przez Europejskie Reguły Więzienne nakłaniają do normalizacji warunków więziennych i upodmiotowienia więźniów. Reguła 18.1 stanowi, iż pomieszczenia więźniów, a w szczególności sypialnie są urządzone w sposób respektujący ludzką godność i, na ile to możliwe, prywatność. Poszanowanie i ochrona godności człowieka oraz jego prywatności, z ograniczeniem uzasadnionym usprawiedliwioną ingerencją jest obowiązkiem władz publicznych.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), zwracam się do Pana Dyrektora o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

Z poważaniem